

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2021/6

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ
NAZARIYASI VA TARIXI.
HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

- 6 **АХМЕДШАЕВА МАВЛЮДА АХАТОВНА**
Некоторые теоретико-правовые вопросы
рецепции публичного права в
национальную правовую систему
- 12 **YOUNAS AMMAR**
SADIKOV MAKSUDBOY
ABDULAJONOVICH
Tech law in central asia: approach to technological
progress of the 4th industrial revolution
- 17 **UMAROV BEKZOD AZAMATOVICH**
Davlat boshqaruvini nomarkazlashtirish
konsepsiyasida prinsiplarning tutgan o'rnini
- 24 **МУКУМОВ БОБУР МЕЛИБОЙ УГЛИ**
Проблемы нормативного регулирования
предпринимательской деятельности
в Республике Узбекистан

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ.
MA'MURIY HUQUQ.
MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 32 **HOSHIMXONOV AHROR MO'MINOVICH**
Hukumat faoliyatini pandemiya sharoitida
tashkil qilish va huquqiy tartibga solish
masalalariga oid mulohazalar
- 39 **MUHAMMADIYEV ULUG'BEK ISLOMOVICH**
XAYITOV XUSHVAQT SAPARBAYEVICH
Qonun ustuvorligini ta'minlashda zamonaviy
mexanizmlarning yaratilishi

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI.
TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA
HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 47 **IMOMOV NURILLO FAYZULLAYEVICH**
O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining
yangi tahriri loyihasida "fuqarolik qonunchiligi"ga
oid yangiliklarning ilmiy-nazariy tahlili
- 57 **SAIDOV MAQSUDBEK NORBOYEVICH**
Mas'uliyati cheklangan jamiyati ishtirokchilarining
umumiy yig'ilishini chaqirish va bu toifadagi
nizolarni hal qilishning ayrim masalalari

12.00.06 – TABIIY RESURLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

- 66 **YAKUBOVA IRODA BAHRAMOVNA**
O'zbekistonda mualliflik huquqi bo'yicha mulkiy huquqlarni jamoaviy boshqaruv tashkilotlarining vujudga kelishi va rivojlanishi
- 74 **QUTLIMURATOV FARXAD QALBAYEVICH**
Qayta tashkil etilayotgan yuridik shaxs kreditorlarining huquqlarini himoya qilish mexanizmlarining umumiy tavsifi
- 81 **BAKHRAMOVA MOKHINUR BAKHRAMOVNA**
Absence of jurisdiction and consequences in arbitral proceedings
- 88 **IBROHIMOV AZIMJON ABDUMO'MIN O'G'LI**
Korporativ niqoblarni olib tashlash konsepsiyasi va uni O'zbekiston korporativ huquqida takomillashtirish masalalari
- 96 **ФАЙЗИЕВ ШУХРАТ ХАСАНОВИЧ**
Правовые основы экологической политики государства: система, классификация и проблемы кодификации законодательства
- 107 **MAXKAMOV DURBEK NEMATOVICH**
O'simlik dunyosini muhofaza qilishda jamoatchilik nazoratini huquqiy ta'minlash masalalari
- 114 **RAJABOV NARIMAN SHARIFBAEVICH**
The role of social partnership in setting standards for the protection of the natural environment (legal aspect)
- 124 **MAMAYEVA MAKBAL NURJANOVNA**
Организационные аспекты обеспечения независимости института адвокатуры в Узбекистане: проблемные аспекты
- 131 **URALOV SARBON SARDOROVICH**
Sud qarorlarining preyarditsial ahamiyati
- 137 **MALLAYEV NORMAMAT RAMAZANOVICH ERGASHEV BAHODIR ABDURASULOVICH**
Advokatlik faoliyatini tashkil etishning nazariy-huquqiy asoslari

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI.
HUQUQBUZARLIKLARNING OLDINI
OLISH. KRIMINOLOGIYA.
JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

143 **XUDAYKULOV FERUZBEK XURRAMOVICH**
Ekologiya sohasidagi jinoyatlar obyektiv belgilari
va o'ziga xos xususiyatlari: tahlil va taklif

153 **SALOXOVA SARVINOZ SADRIDDIN QIZI**
Ozodlikdan mahrum qilish jazosini o'tab
chiqqan voyaga yetmaganlarning post-
penitensiar adaptatsiyasini ta'minlashni
takomillashtirish

162 **MAMAJANOV ABRORBEK
MIRABDULLAYEVICH**
Ayrim xorijiy mamlakatlar jinoyat qonunlarida
o'zboshimchalik uchun javobgarlik

170 **ANORBOYEV MURODJON
RAXMANQUL O'G'LI**
Tergov qilishga yoki sud ishlarini hal etishga
aralashish jinoyatining umumiy tavsifi

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI.
KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV
HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

176 **БАЗАРОВА ДИЛДОРА БАХАДИРОВНА**
Соглашение о признании вины как
гарантия обеспечения прав личности
в уголовном процессе

184 **PRIMOV BAXTIYOR OLIM O'G'LI**
Dastlabki tergovda qo'llanilayotgan axborot-
kommunikatsiya texnologiyalari tushunchasi
va umumiy tavsifi

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

192 **EGAMBERDIYEV DILSHOD ALISHEROVICH**
Xalqaro nizolarni tinch yo'l bilan hal etish
vositasi sifatida xalqaro tergov komissiyalari
ahamiyati va tushunchasi

200 **КОЗАКОВ БЕКЗОД АБДУЛБОКИЕВИЧ**
Принцип добрососедства между
государствами в современном междуна-
родном праве

209 **SUVANOV SARDOR BAXADIROVICH**
Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasida
inson huquqlariga oid ayrim masalalar

UDC: 342.5(042)(575.1)
ORCID: 0000-0002-2705-950X

HUKUMAT FAOLIYATINI PANDEMIYA SHAROITIDA TASHKIL QILISH VA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MASALALARIGA OID MULOHAZALAR

Hoshimxonov Ahror Mo'minovich,
Toshkent davlat yuridik universiteti prorektori,
yuridik fanlar nomzodi, dotsent,
e-mail: hoshimxonov@tsul.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada hukumat faoliyatini pandemiya sharoitida tashkil qilish va huquqiy tartibga solish masalalariga oid mulohazalar berilgan. Normativ-huquqiy baza va boshqa ochiq manbalarning tahlili asosida turli huquqiy tizim va boshqaruv shakllariga ega bo'lgan mamlakatlarda pandemiya sharoitida hukumatning vakolatlari va majburiyatlarini takomillashtirish masalalari tahlil qilinadi. Favqulodda vaziyatlarda hukumatlar faoliyatini tashkil etish va tartibga solishdagi muammolarning huquqiy jihatlarini tadqiq etilgan. Bunda xorijiy davlatlar tajribasi, O'zbekiston Respublikasi tashabbuslari, BMTning tavsiyalari asosida mavjud tendensiyalar o'rganilgan. Hukumatlarning qonun va norma ijodkorligi jarayonidagi ishtiroki va parlament vakolatlarining hukumatga berilishi jarayonida inson huquqlarini ta'minlash masalasiga alohida urg'u berilib, zamonaviy hukumat oldiga "raqamli notenglik"ning oldini olishdagi eng muhim yo'nalishlar yuzasidan takliflar berilgan. Hukumat faoliyatini raqamlashtirish, davlat xizmatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: pandemiya, hukumat, huquq ijodkorligi, huquqiy tizim, davlat xizmatlari, davlat organlari tizimi.

РАЗМЫШЛЕНИЯ ПО ВОПРОСАМ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ

Хошимхонов Ахрор Муминович,
кандидат юридических наук, доцент,
проректор Ташкентского государственного
юридического университета

Аннотация. Эта статья дает представление об организации и правовом регулировании деятельности правительства в условиях пандемии. На основе анализа нормативной базы и других открытых источников анализируются вопросы повышения полномочий и ответственности правительства в случае пандемии в странах с разными правовыми системами и формами управления. Изучены правовые аспекты проблем организации и регулирования деятельности органов государственного управления в чрезвычайных ситуациях. Проанализирован опыт зарубежных стран, инициативы Республики Узбекистан, современные тенденции на основе рекомендаций ООН. Особый упор был сделан на участие правительств в законодательном процессе и передаче парламентских полномочий правительству, а современному правительству были даны рекомендации по наиболее важным направлениям предотвращения «цифрового неравенства». Особое внимание также уделяется цифровизации государственной деятельности, развитию госуслуг.

Ключевые слова: пандемия, правительство, нормотворчество, правовая система, государственные услуги, система государственных органов.

REFLECTIONS ON THE ISSUES OF ORGANIZATION AND LEGAL REGULATION OF GOVERNMENT ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF A PANDEMIC

Hoshimkhonov Ahror Mominovich,
PhD in Law, Associate Professor
Deputy rector of Tashkent State University of Law

Abstract. This article provides an overview of the organization and legal regulation of government activities in a pandemic. Based on the analysis of the regulatory framework and other open sources, the author analyzes the issues of increasing the authority and responsibility of the government in the event of a pandemic in countries with different legal systems and forms of government. The legal aspects of the problems of organizing and regulating the activities of government bodies in emergency situations have been studied. He studies the experience of foreign countries, the initiatives of the Republic of Uzbekistan, modern trends based on the UN recommendations. Particular emphasis was placed on the participation of governments in the legislative process and the transfer of parliamentary powers to the government, and recommendations were made to the modern government on the most important areas of preventing the digital divide. Particular attention is paid to the digitalization of government activities, the development of government services.

Keywords: pandemic, government, rule-making, legal system, public services, system of state bodies.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2020-yil 29-dekabrda Murojaatnomasida islohotlar samarasini har bir inson o'z hayotida his etishi uchun hujjatlar ijrosini o'z vaqtida va samarali ta'minlash lozimligini ta'kidlagan edi [1].

COVID-19 pandemiyasi oqibatida yuzaga kelgan 2020-yil inqirozi ekologik o'zgarishlar, har qanday moliyaviy inqirozdan ham katta iqtisodiy xaosga olib kelishi mumkinligini ko'rsatdi. Muntazam ravishda takrorlanuvchi epidemiyalar (1980-yildan OIV, 2003-yildan SARS, 2009-yildan H1N1 grippi, 2011-yildan MERS va Ebola 2014-2016), iqlim o'zgarishi, tibbiy va sanitariya tizimi yo'qligi, ekotizimlarga yuqori antropogen yuk va globallashuv sababli juda tez yoyilmoqda va dunyo hamjamiyatini tashvishga solmoqda [2].

O'zbekiston hukumati ilk marta bunday epidemiyaga duch kelishi bo'lib, qiyin ahvolga tushishi mumkin bo'lgan soha va tarmoqlarni, yirik korxonalarni qo'llab-quvvatlash, moliya va xomashyo bozorida beqarorlik yuzaga kelishiga yo'l qo'ymaslik, moliyaviy barqarorlikni saqlash hamda bozorlarda narx-navo o'sishining oldini olish, iqtisodiyotimizning bazaviy va hal qiluvchi tarmoqlari uzluksiz ishlashini saqlab qolish kerak edi. Asosiysi esa, aholini qo'llab-quvvatlash dolzarb vazifa sifatida qaraldi. Bu esa hukumat faoliyatini pandemiya sharoitida tashkil qilish va huquqiy tartibga solish masalalarini o'rganish muhim ekanligini ko'rsatadi.

Bu sohada olimlar Maslikov V.A., Filimonova A.V., Zenin S.S., Maksurov A.A., Zachary Desson, Emmi Weller, Peter McMeekin, Mehdi Ammining ilmiy taqqidotlarida yangi usul va yondashuvlardan foydalanilgan.

Material va metodlar

Ushbu tadqiqotda ilmiy bilishning tahlil, umumlashtirish, qiyosiy-huquqiy, mantiqiy, statis-

tik, sotsiologik, tizimli-tuzilmaviy, formal-yuridik o'rganish usullaridan foydalanildi.

Ijro etuvchi hokimiyat davlat boshqaruvida sezilarli ta'sirga ega. Vazirlar Mahkamasining faoliyati Konstitutsiya, qonunlar, Oliy Majlis qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, qarorlari va farmoyishlari ijrosini ta'minlashda hamda mamlakatimizda samarali iqtisodiy, ijtimoiy, moliyaviy siyosat yuritilishida fan, madaniyat, ta'lim, sog'liqni saqlash, iqtisodiyotning va ijtimoiy sohaning boshqa tarmoqlarini boshqarish hamda rivojlantirishda namoyon bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 76-sessiyasidagi nutqida O'zbekiston Respublikasining tashabbusi bilan ishlab chiqilgan va Bosh Assambleyaning rasmiy hujjati sifatida tarqatilgan Pandemiya davrida davlatlarning ixtiyoriy majburiyatlari to'g'risidagi Kodeksga to'xtalib, bunday holatlarda hukumat faoliyatini tashkil qilish muhim o'rin egallashini ta'kidladi [3].

O'z navbatida, O'zbekiston hukumatiga maxsus moliyalashtirish mexanizmlari orqali ijtimoiy himoya va sog'liqni saqlash tizimini mustahkamlash, zarur dori-darmonlar va vaksinalarni ishlab chiqish hamda ulardan keng foydalanishni qo'llab-quvvatlash eng ustuvor vazifa qilib belgilandi [4].

Pandemiya davrida rivojlangan davlatlar hukumatlari oldida xavflarning oldini olish va kamaytirish uchun quyidagi zarur choralarini amalga oshirish vazifasi vujudga keldi:

1. Umumiy qabul qilingan qoidalar va standartlarga muvofiq tibbiy yordamdan teng foydalanishni ta'minlash, sog'liqni saqlash muassasalarini jihozlash, sog'liqni saqlash xizmatlarining salohiyatini mustahkamlash va ularni zarur himoya bilan ta'minlash;

2. Qaror qabul qilishda ochiqlik va oshkoralikni ta'minlash, fuqarolarga mas'uliyat hissi va pan-

demiyalar xavfini tushunish orqali jamoatchilik orasida xabardorlik hamda salomatlik va gigiyena madaniyatini rivojlantirish;

3. Ish joyida xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish, mehnat xavfsizligini ta'minlash, moslashuvchan va uzoq muddatli chora-tadbirlarni joriy etish, ish joyida kamsitishning oldini olish, ishchilar uchun muhim infratuzilmani samarali ishlashini ta'minlash uchun minimal maqbul shart-sharoitlar yaratish;

4. Iqtisodiyotni rag'batlantirish va biznesni qo'llab-quvvatlash, qo'shimcha ish o'rinlari yaratish, ish haqini saqlash, ishsiz yoki ishidan ayrilganlarga, ayniqsa, ayollar va yoshlarga ko'maklashish, qisqa muddatli qayta tayyorlash, malaka oshirish dasturlarini joriy etish orqali bandlikni qo'llab-quvvatlash;

5. Moddiy yordamni kengaytirish, zarur tovarlar va xizmatlarni yetkazib berish, xayriya ishlari rag'batlantirish, davlat-xususiy sektor hamda ko'ngillilar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash orqali kambag'al va zaif kishilarning ijtimoiy himoyasini ta'minlash;

6. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va tovarlarni uzluksiz yetkazib berish hamda oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi savdo markazlarining (bozorlarning) karantin qoidalariga rioya qilgan holda ishlashi uchun sharoitlarni ta'minlash, zarur tovarlar (oziq-ovqat, tibbiy asboblari va dori-darmonlar kabi) narxlanishi ustidan Davlat va jamoat nazoratini kuchaytirish;

7. Mamlakatlar o'rtasida xalqaro savdoni qo'llab-quvvatlash, ichki va transchegaraviy turizmni rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratib, pandemiyalar natijasida eng ko'p zarar ko'rgan iqtisodiyot tarmoqlari va sohalariga qo'shimcha yordam ko'rsatish, turizm sanoatini rag'batlantirish;

8. Masofaviy ta'lim imkoniyatlarini taklif qilish va ta'lim muassasalarida xavfsiz o'quv muhitini yaratish orqali uzluksiz ta'limni ta'minlash;

9. Asosiysi inson huquqlari bo'yicha cheklolarning oldini olish va migrant ishchilar huquqlarini kafolatlash, migrant ishchilarni moddiy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ularga o'z mamlakatlariga qaytishi uchun ruxsat berish;

10. Iqtisodiy va gumanitar yordam dasturlarini amalga oshirishda xalqaro hamkorlikni mustahkamlash, o'zaro yordam ko'rsatish; pandemiya holatlari bo'yicha ishonchli axborot almashish; vaksinalar-

ni ishlab chiqish bo'yicha xalqaro sa'y-harakatlarini mustahkamlash; vaksina va dori-darmonlardan adolatli foydalanishni ta'minlash.

Tadqiqot natijalari

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi ushbu vazifalarni ro'yobga chiqarishda va-kolatlarga ega. Konstitutsiyada nazarda tutilgan konseptual asoslar qonun hujjatlarida ham keng ifodasini topgan [5]. Pandemiya sharoitida mamlakat hayotidagi ichki va tashqi siyosatning eng muhim yo'nalishlarini belgilash vakolatiga Vazirlar Mahkamasi egaligi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 98-moddasida belgilangan. Bu esa Vazirlar Mahkamasining O'zbekiston Respublikasi qonunlari, Oliy Majlis qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, qarorlari va farmoyishlari ijrosini ta'minlashi lozimligi, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga har yili mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy hayotining eng muhim masalalari yuzasidan ma'ruzalar taqdim etishida namoyon bo'ladi. Ya'ni Vazirlar Mahkamasi o'z faoliyatida O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti oldida javobgarligi ko'zga tashlanadi.

"O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi to'g'risida"gi Qonunning 4-moddasida belgilanganidek, Vazirlar Mahkamasi davlat boshqaruvi organlari, ya'ni ijro hokimiyati tizimiga boshchilik qiladi. Shu jihatdan Vazirlar Mahkamasi o'z faoliyatida O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti oldida javobgar hisoblanadi.

Jahon tajribasida ham hukumatlar ko'plab parlamentar respublikalarda (Germaniya, Shvetsiya, Yaponiya) qonun chiqaruvchi organ, prezidentlik boshqaruvi davlatlarida (AQSH, Portugaliya, Lotin Amerikasining bir qator mamlakatlari) esa prezident tomonidan parlament bilan kelishilgan holda shakllantiriladi va ular oldida javobgar hisoblanadi [6].

Ma'lumki, favqulodda holat rejimi joriy etilgan-da, harakatlanish erkinligiga, transport vositalari harakatiga nisbatan cheklolvar o'rnatiladi, ularni tekshirish kuchaytiriladi, eng zarur oziq-ovqat mahsulotlarini sotish, xarid qilish va taqsimlashning, jamoatchilik tartibini saqlashning alohida tartibi o'rnatiladi va boshqa cheklolvar kuchaytiriladi. 2020-yil aprel oyida BMT Bosh kotibi A. Guterrish dunyo hukumatlarini inson huquqlari buzilishi uchun bahona sifatida koronavirus pan-

demiyasidan foydalanishga urinishdan voz kechishga chaqirdi. Axborotni bepul tarqatishning cheklanishi alohida tashvish uyg'otdi. BMT ma'lumotlariga ko'ra, hukumatning inqirozga nomutanosib javobi Xitoy, Hindiston, Vengriya, Turkiya va Janubiy Afrika kabi davlatlarda yuz bergan [7].

Tadqiqot natijalari tahlili

Ammo pandemiya vaqtida karantin choralari Vazirlar Mahkamasi va Bosh vazir rahbarligidagi maxsus komissiya tomonidan joriy etilishi qonuniy asosga egami, degan turli savollar o'rtaga chiqdi [8]. Bunga sabab pandemiya sharoitlarida hukumat yoki biror komissiyaga fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini cheklashga oid vakolatlarni beruvchi alohida "Favqulodda holat to'g'risida"gi qonun qabul qilinmagan edi. Lekin hukumat "O'zbekiston Respublikasining Vazirlar Mahkamasi to'g'risida"gi Qonunning 11-moddasiga muvofiq, Vazirlar Mahkamasining ijtimoiy sohadagi vakolatlariga sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish, tibbiy yordamning sifati, samaradorligi va hamma uchun ochiqqligini oshirish, aholi sog'lig'ini saqlash va mustahkamlash, sog'lom turmush tarzi prinsiplarini joriy etish, shuningdek, sanitariya-epidemiologik osoyishtalikni ta'minlash bo'yicha tezkor choralarini amalga oshirdi. Mazkur masalada yagona siyosat amalga oshirilishini ta'minlash maqsadida Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 23-martdagi 176-son qarori bilan Komissiyaning o'z vakolatlari doirasida qabul qilgan qarorlari idoraviy bo'ysunuvi va tashkiliy-huquqiy shaklidan qat'i nazar barcha tashkilotlar va ularning mansabdor shaxslari, shuningdek, fuqarolar tomonidan bajarilishi majburiy hisoblanishi belgilab qo'yildi.

Ta'kidlash lozimki, 2020-yil yanvar oyida Rossiya Federatsiyasi hukumati koronavirus infeksiyasiga qarshi kurashish uchun yagona federal shtab-kvartirani yaratdi. Uning vakolatlari koronavirusning mamlakat va dunyoda tarqalishi bilan bog'liq mavjud vaziyatni kuzatish, davlat organlariga tavsiyalar tayyorlash, kasalliklarning oldini olish bo'yicha ishlarni kuzatish va muvofiqlashtirishdan iborat edi [9].

Bundan tashqari, Rossiya Federatsiyasi hududida yangi koronavirus infeksiyasi tarqalishiga qarshi kurashish uchun Rossiya Federatsiyasi hukumati huzurida Muvofiqlashtiruvchi Kengash tashkil etilgan. Kengashning asosiy vazifalari sifatida quyidagilar belgilab olindi:

a) yangi koronavirus infeksiyasining tarqalishi bilan bog'liq muammolar, tahdidlarni ko'rib chiqish;

b) yangi koronavirus infeksiyasi tarqalishiga qarshi kurashishga qaratilgan chora-tadbirlar bo'yicha takliflar ishlab chiqish;

v) federal davlat organlari, Rossiya Federatsiyasi subyektlarining davlat organlari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, boshqa organlar va tashkilotlar o'rtasida yangi koronavirus infeksiyasining tarqalishiga qarshi kurash bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish bo'yicha o'zaro hamkorlikni tashkil etish.

2021-yil 15-dekabrda "Favqulodda holat to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy qonuni [10] qabul qilindi va sohada mavjud barcha munozarali masalalarga chek qo'yilib, jumladan, pandemiya holatida fuqarolarning huquqlarini cheklashda hukumatning vazifalari Konstitutsiyaviy qonun bilan tartibga solinishi belgilab berildi.

Professor X.T. Odilqoriyev fikriga ko'ra huquq ijodkorligi davlatning yuridik normalar yaratishiga qaratilgan maxsus faoliyatidir. Davlat mazkur faoliyat orqali xalqning irodasini qonun darajasida ifoda etadi, ijtimoiy boshqaruv va siyosiy rahbarlikni amalga oshiradi [11]. Qabul qilinayotgan qonun hujjatlari ijrosi sifatida hukumat amaldagi qonunchilikni amalga oshirilishi mexanizmini qay darajada ishlayotgani va undagi bo'shliqlar hamda yangi normalar qabul qilish zaruriyatini boshqa qonunchilik tashabbusi subyektlariga qaraganda ko'proq amaliyotda to'qnash keladi. Shu sababdan jahon amaliyotida ham parlamentga kiritiladigan qonun loyihalarining aksariyat qismi hukumat tomonidan kiritilishi kuzatiladi.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga muvofiq, Vazirlar Mahkamasi qonunchilik tashabbusi huquqiga ega. "Hukumat o'zi o'tkazayotgan siyosat uchun qanday qonunchilik ta'minoti zarurligini va qonunlarni o'zgartirishda qanday ehtiyojlar mavjudligini hokimiyatning boshqa subyektlariga qaraganda yaxshiroq biladi. Ijro hokimiyati sifatli qonun loyihalarini ishlab chiqish uchun ko'proq imkoniyat va resurslarga ega. Shu sababli boshqa xorijiy davlatlar singari O'zbekistonda ham qonun ijodkorligi borasidagi ishlarda hukumat faol ishtirok etishi tabiiy"[12].

Yuqoridagi fikrlardan ijro hokimiyatining qonun ijodkorligi jarayonidagi rolini yuqori ba-

holash mumkin. Shu bois Vazirlar Mahkamasi tomonidan taqdim etilayotgan qonun loyihalarining sifatini, yuridik texnika jihatdan mukammalligini va amalga oshirishning aniq mexanizmlarini belgilash, ularning ijrosini ta'minlashda asosiy mezonidir.

Xorijiy mamlakatlarning hukumatlari faoliyatini pandemiya sharoitida tashkil qilish tajribasini qiyosiy tahlil qilish kelgusida milliy qonunchilik tizimiga joriy etishga asos bo'ladi.

Professor V. Melnikovning fikriga ko'ra hukumatlarning qonun va norma ijodkorligi jarayonidagi ishtiroki xorijiy mamlakatlarda keng qo'llanilmoqda. Bir qator xorijiy mamlakatlarda hukumatga qonunchilik faoliyati (norma ijodkorligi) huquqini berish masalasida turli qarashlar mavjud. Bu borada davlatlarning uch guruhi mavjud. Ayrim davlatlar (Rossiya va Meksika)da Asosiy qonun hukumatning qonunchilik faoliyatini bevosita taqiqlaydi. Buyuk Britaniyada ham hukumat normativ-huquqiy hujjatlar qabul qila olmaydi [13]. Meksika Konstitutsiyasida esa har qanday sharoitda ham Meksika hukumatiga qonun kuchiga ega hujjatlarini berish vakolati berilishi mumkin emas, deb belgilab qo'yilgan [14]. Daniya va Chexiyada ham pandemiyaning bartaraf qilish va fuqarolarga cheklovlar o'rnatish bilan bog'liq masalalar faqat parlamentda muhokama qilingach, qabul qilinadi.

Shuningdek, konstitutsiya hukumatning qonunchilik faoliyatiga ruxsat beradigan va bu jarayonni aniq tartibga soladigan bir qator davlatlar mavjud. Ularda har qanday qonunchilik faoliyati (norma ijodkorligi) huquqini berish parlament yoki hukumat tashabbusi bilan boshlanadi. Ispaniya, Italiya va Germaniya konstitutsiyalariga ko'ra parlament vakolatlarining bir qismini hukumatga o'tkazishni parlament yoki hukumat boshlashi, tashabbus qilishi mumkin. Fransiyada esa faqat hukumatga bunday huquq berilgan. Shuni ta'kidlash kerakki, ikkala holatda ham qonunchilik faoliyati (norma ijodkorligi) huquqini berish shartlari parlamentga bog'liq [15].

Olim S. Zeninning fikriga ko'ra pandemiya sharoitida qonunlar bilan emas, hukumat qarorlari bilan vaziyatni tartibga solish bir muncha samarali ekanligi o'z tasdig'ini topdi. Unitar davlatlar uchun pandemiya favqulodda vaziyatlarning yuzaga kelishi va rivojlanishi xavfi yuzasidan harakatga tayyorlikning bir turi bo'lib

qoldi. Misol uchun, Gruziya parlamenti 2020-yil 14-iyul kuni "Sog'liqni saqlash to'g'risida"gi qonunga o'zgartish kiritib, hukumatga COVID-19 pandemiyasi vaqtida favqulodda holat e'lon qilmasdan turib fuqarolar huquqlarini cheklash imkonini beruvchi qonunni qabul qildi. Vengriya ham 2020-yilda "Xavfdan chiqish va epidemiologik tayyorgarlik bilan bog'liq, o'tish chora-tadbirlar to'g'risida"gi qonunni qabul qildi va ushbu qonun sog'liqni saqlash inqirozini tartibga soluvchi qoidalarni o'zgartirdi hamda hukumatga keng miqyosli inqirozni boshqarish vakolatlarini berdi [16].

Italiyada favqulodda holat joriy etilishi munosabati bilan muntazam qonunchilik faoliyati qonunlar bilan emas, Bosh vazirning dekretlari chiqarish faoliyati bilan almashtirildi, bu Milliy fuqarolik muhofazasi xizmati va Sog'liqni saqlash vazirligining tavsiyalarini umummilliy COVIDga qarshi cheklovlar shaklida qo'llash imkonini berdi [17]. Shvetsiyada esa biror-bir maxsus cheklovchi rejimlar joriy etilmadi, faqatgina Sog'liqni saqlash boshqarmasi tomonidan kasallik tarqalishining oldini olish uchun hukumatga tavsiyalar ishlab chiqildi [18].

Xulosalar

Yuqorida keltirilgan ilmiy va amaliy xulosalardan kelib chiqqan holda O'zbekistonda parlament va hukumat o'rtasidagi munosabatlar huquqiy asoslarini takomillashtirish maqsadida quyidagilar taklif etiladi.

Birinchidan, «Favqulodda holat to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy qonunini hayotga to'liq tatbiq etish hamda boshqa qonunosti hujjatlarini unga mos holda qabul qilish lozim.

Ikkinchidan, xulosa shuni ko'rsatadiki, pandemiya va global ekologik, iqlim, texnologik, biologik ofatlar (tizimli ofatlar) davlat boshqaruvi-ning tubdan yangi masalasini kun tartibiga kiritdi. Bunday darajadagi ofatlar uchun alohida vazirliklarning, hukumatning roli va ishtiroki yetarli emas. Bizning fikrimizcha, bu milliy xarakterdagi favqulodda holatlarda qo'shimcha huquq va majburiyatlarga ega Milliy xavfsizlik kengashi nomli konstitutsiyaviy organ tashkil etilishi kerak.

Uchinchidan, ijro hokimiyati tomonidan taqdim etilayotgan qonunosti hujjatlari loyihalarining sifatini, yuridik texnika jihatdan mukammalligi va amalga oshirishning aniq mexanizmla-

rini belgilashda zamonaviy-innovatsion usullarni joriy etish hamda barcha jarayonlarni raqamlashtirish lozim. Jahon iqtisodiy forumi (The World Economic Forum)ning Yangi iqtisodiyot va jamiyat markazi direktori va rahbari Saadiya Zahidiy fikriga ko'ra COVID-19 pandemiyasi jamiyatning raqamlashtirishga o'tishini juda tezlashtirdi, shu munosabat bilan hukumatning normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish va ular asosida davlat xizmatlarini rivojlantirish borasida qilinishi lozim bo'lgan vazifalari ham juda ko'p. Hukumat davlat boshqaruvi va fuqarolar huquqlarini ta'minlashda "raqamli notenglik"ni kelib chiqishining oldini olish choralari ko'rishi kerak [19].

Pandemiya davrida davlat boshqaruvi tizimi-ning samaradorligi haqida gapirganda, hukumatning faoliyatini tashkil etish va tartibga solish

masalasi hali ko'plab tahlillarni talab qiladi. Hokimiyatlar bo'linish prinsipida qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi hokimiyat o'rtasidagi munosabatlar va aloqalar yagona davlat siyosatini amalga oshirishni ko'zlaydi. Ushbu sohaga oid qonunchilikni takomillashtirish qonuniylik konstitutsiyaviy prinsipini amalga oshirishda, hukumat faoliyatini tiyib turish va muvozanat tizimini takomillashtirishda o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Bu, o'z navbatida, har bir hokimiyat tarmog'ining davlat hokimiyati organlari tizimidagi rolini kuchaytirishga, qonun ustuvorligini, qonuniylikni, O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlari ijrosini ta'minlashda, davlat hokimiyati va boshqaruv organlari zimmasiga yuklatilgan vazifalarni ijro etish uchun ularning mas'uliyatini oshirishga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Available at: <https://president.uz/uz/lists/view/4088>
2. Javoronkova N.G., Shpakovskiy Yu., G. Pravovie aspekti reformirovaniya sistemi gosudarstvennogo upravleniya zashitoy naseleniya i territoriy pri chrezvichaynix situatsiyax: uroki pandemii COVID-19 [Legal aspects of reforming the public administration system for the protection of the population and territories in emergency situations: lessons from the COVID-19 pandemic // Bulletin of the O. E. Kutafin University.] 2020. №5 (69). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovye-aspekty-reformirovaniya-sistemy-gosudarstvennogo-upravleniya-zaschitoy-naseleniya-i-territoriy-pri-chrezvychaynyh> (дата обращения: 20.12.2021).
3. Available at: <https://president.uz/uz/lists/view/4632>
4. Available at: <https://www.un.org/press/en/2020/ga12269.doc.htm>
5. "O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonuni [Law of the Republic of Uzbekistan "On the Cabinet of ministers of the Republic of Uzbekistan"] Available at: <https://lex.uz/acts/-51941>
6. Konstitutsii zarubejnih stran [Constitutions of foreign countries]: Saint-Petersburg. M., 2020.
7. Melnikov V.Yu. Rol gosudarstva v obespechenii prav i svobod cheloveka: Monografiya. Rostov n/D: Fond Nauki i obrazovaniya [The role of the state in ensuring human rights and freedoms: Monograph. Rostov n/A: Foundation of Science and Education], 2020. p. 175.
8. Available at: <https://advice.uz/uz/document/2054>
9. Maslikov V. A. Natsionalnaya bezopasnost i ustoychivoye razvitiye v period pandemii // Materiali Afanasievskix chteniy [National security and sustainable development during the pandemic // Materials of Afanasiev readings. — 2020. — № 1]. — 2020. — № 1 (30) Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovye-aspekty-reformirovaniya-sistemy-gosudarstvennogo-upravleniya-zaschitoy-naseleniya-i-territoriy-pri-chrezvychaynyh> (дата обращения: 20.12.2021).
10. "Favqulodda holat to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy qonuni [Law of the Republic of Uzbekistan "On State of Emergency"] Available at: <https://lex.uz/pdfs/5774840>
11. X.T. Odilqoriyev, I.T. Tulteyev va boshq. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik./ prof. X.T. Odilqoriyev tahriri ostida. [Theory of state and law. The textbook.] – Tashkent: Academy of MIA of the Republic of Uzbekistan, 2009. – p.233
12. Jabborov S. Ikki palatali parlament sharoitida qonunchilik tashabbusi huquqini amalga oshirishning o'ziga xos jihatlari [Specific aspects of the implementation of the right to legislative initiative in the conditions of a two-chamber parliament] Demokratlashtirish va inson huquqlari. – 2006. – №2. – pp.7-8.

13. Alekseyev S.S. Gosudarstvo i pravo: Nachalniy kurs. [State and law: The initial course.] M., 2019. p. 38.
14. Filimonova A.V. Primeneniye delegirovannogo zakonotvorchestva v rossiyskoy federatsii [Application of delegated lawmaking in the Russian Federation] // Закон и право – Law and right . 2021. №7. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/primeneniye-delegirovannogo-zakonotvorchestva-v-rossiyskoy-federatsii> (дата обращения: 20.12.2021).
15. Zachary Desson, Emmi Weller, Peter McMeekin, Mehdi Ammi, An analysis of the policy responses to the COVID-19 pandemic in France, Belgium, and Canada, Health Policy and Technology, Volume 9, Issue 4, 2020, Pages 430-446, ISSN 2211-8837, <https://doi.org/10.1016/j.hlpt.2020.09.002>. (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211883720300940>)
16. Yevgeniya Vladimirovna Razd'yakonova, Yuliya Arkadevna Rudt Prava cheloveka i pandemiya: v poiske balansa i novoy pravovoy paradigmi [Human rights and the pandemic: in search of a balance and a new legal paradigm] Закон и право – Law and right. 2021. №8. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/prava-cheloveka-i-pandemiya-v-poiske-balansa-i-novoy-pravovoy-paradigmy> (дата обращения: 20.12.2021).
17. Maksurov A.A. Problemi koordinatsii deyatel'nosti organov vlasti v oblasti borbi s pandemiyei koronavirusa [Problems of coordinating the activities of authorities in the field of combating the coronavirus pandemic] Правопорядок: история, теория, практика. – Law and order: history, theory, practice. 2020. № 2 (25). pp. 28-33.
18. Zenin S.S. Normativno-pravovoye obespecheniye deyatel'nosti organov publichnoy vlasti v usloviyakh pandemii novoy koronavirusnoy infektsii (COVID-19) [Regulatory and legal support for the activities of public authorities in the context of a pandemic of a new coronavirus infection (COVID-19)]// Lex Russica. 2021. №7 (176). Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/normativno-pravovoe-obespecheniye-deyatelnosti-organov-publichnoy-vlasti-v-usloviyakh-pandemii-novoy-koronavirusnoy-infektsii-covid> (дата обращения: 20.12.2021).
19. Post by Emilio Granados Franco: Recovering from COVID-19: The risks we must anticipate to build back better // The Japan Times Available at: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2020/05/20/commentary/world-commentary/recovering-covid-19-risks-must-anticipate-build-back-better/#.XvIK025uLIV> (дата обращения: 29.06.2020)